

5. Moraczewska Zofia Demokracja dla kobiet. Joanna Dufraj. [Електронний ресурс]. – Режим доступу – http://www.feminoteka.pl/muzeum/readarticle.php?article_id=29 (pol.). [dostęp 2014-07-11].
6. Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet: Deklaracja ideowa przyjęta w dn. 30. IX 1934 r. przez Nadzwyczajny Walny Zjazd Delegatek Z. P. O. K. [Електронний ресурс]. – Режим доступу – <http://ebuw.uw.edu.pl/dlibra/doccontent?id=2837&from=FBC> (pol.). [dostęp 2014-08-11].
7. A biographical dictionary of women's movements and feminisms : Central, Eastern, and South Eastern Europe, 19th and 20th centuries. F. de Haan, K. Daskalova, A. Loutfi. – Budapest; New York: CEU Press/Central European University Press, 2006 – 645 s.
8. Michał Siwiec – Polskie Stowarzyszenie Kobiet z Wyższym Wykształceniem [Електронний ресурс]. – Режим доступу – <http://wadoviana.eu/wp-content/uploads/2014/05/Zapomniane-Stowarzyszenie-M.-Siwiec-Cielebon.pdf> (pol.). [dostęp 2014-08-11].
9. Луцкое поветовое староство г. Луцк. Отдел безопасности. Сведения о наличии партий и культурно-просветительных организаций на Волыни и об участии их в выборах. – Державний архів Волинської області (далі ДАВО), ф 36, оп. 13, спр. 684, с. 1-13.
10. Луцкое поветовое староство г. Луцк. Следственный отдел. Квартальные отчеты о деятельности союзов и товариществ на территории Волинского воеводства. – 1 февраля 1934 г. – 9 января 1935 г. – ДАВО, ф1, оп. 2, спр. 5036, с. 1-82.
11. Ровенское поветовое староство. Секретно. Заявления жителей повета и организаций о выдаче им разрешений на право проведения сбора денежных средств пострадавших от пожара, сиротам и другим лицам, переписка с Волинским воеводским управлением по этому вопросу. – 5 августа 1938 г. – 14 июня 1939 г. – ДАРО, ф. 30, оп. 18, спр. 2871, с. 1-116.
12. Прокуратура Рівненського окружного суду. Огляд Волинського воеводського управління про діяльність політичних партій. – 2 січня 1936 р. – 21 вересня 1936 р. – ДАРО, ф33, оп. 4, спр. 78, с. 1-155.
13. Reprezentacyjny bal ZPOK // Wołyń. – 1934. – 11 lutego. – S. 2.
14. Apel ZPOK // Wołyń. – 1933. – 26 lutego. – S. 8.
15. Wanda Wermńska w Maniewiczach // Wołyń. – 1933. – 17 grudnia. – S. 8
16. Статут Громадянського об'єднання працюючих жінок. – ДАРО, ф. Статуту, інв. № 142.
17. Луцкое поветовое староство г. Луцк. Отдел безопасности. Устав «Союза гражданского труда женщин». – 1931 г. – ДАВО, ф. 36 оп. 13 а, спр. 514, с. 1-27.
18. Волинское воеводское управление государственной полиции г. Луцк. Квартальные отчеты о деятельности польских союзов и товариществ на Волыни. – 1933 г. – 1934 г. – ДАВО, ф.46, оп. 9а, спр. 446, с. 1-114.
19. Obchod Swieta Niepodleglosci w ZPOK w Samach // Wołyń. – 1936. – 29 listopada. – S.9.
20. Udział ZPOK z Wolunia w uroczystosciach Wielenskich // Wołyń. – 1936. – 31 maja. – S. 5.
21. Przyjecie w ZPOK Znamienne przemowienie. Odpowiedz Pana ministra // Wołyń. – 1934. – 16 wrzesnia. – S. 3.
22. Swietlica kobiet ZPOK w Lucku // Wołyń. – 1936. – 12 kwietnia. – S.2.
23. Powszechna sluzba obywatelska kobiet // Gazeta Lwowska. – 1930. – 6 listopada. – S. 7.
24. Antysemityzm. Ludowika Wolska // Praca Obywatelska. – 1936. – 31 sierpnia. – S. 1-3.
25. ZPOK – naszemu zolnierzowi // Glos Wolynia. – 1939. – 2 wrzesnia. – S. 4.
26. Propaganda ogrodkow dzialkowych prez ZPOK // Wołyń. – 1934. – 11 kwietnia. – S. 4.

УДК 284.57

Є. Лебедюк

ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ТА ЕВОЛЮЦІЯ ЦЕРКОВНОГО УСТРОЮ ОРГАНІЗАЦІ ЄХСС

Стаття присвячена аналізу становлення та еволюції формування церковного устрою євангельських християн святих сїонїстів. Зокрема зосереджується увага на структурі, нормах і правилах створення та існування організації п'ятидесятників-сїонїстів.

Ключові слова: євангельські християни святі сїонїсти, мурашківці, апостоли, диякониси, храм-сїон, харизматична організація, авторитарно-апостольська організація, екстатична організація.

This article analyzes the formation and evolution of structure formation of the church of Evangelical Christians saints Zionists. In particular focuses on the structure, rules and regulations creation and existence of Pentecostal - Zionists.

Keywords: *evangelic christians saint zionists, myraskivci, apostles, deaconesses, temple-sion, charisma organization, authoritarian-apostolic organization, ecstatic organization.*

Постановка проблеми Землі Західної України, які перебували під владою Другої Речі Посполитої, стали у першій половині ХХ століття місцем появи та розповсюдження пізньопротестантських течій, особливо п'ятидесятництва, яке було представлено багатьма напрямками, зокрема це євангельські християни в душі апостольським, п'ятидесятники-сїонїсти, євангельські християни Церкви Бога, п'ятидесятники-суботники, бідашівці, момотюківці [14, с.45], а також євангельські християни святі сїонїсти (ЄХСС).

Актуальність дослідження обумовлюється потребою об'єктивного і неупередженого вивчення світоглядних основ та культури організації ЄХСС. **Завдання:** дослідити формування церковного устрою організації євангельських християн святих сїонїстів, що сприяло б відкиданню певних стереотипів у сприйнятті діяльності даної організації.

Рівень розробки проблеми. Аналіз наукових публікацій, які стосуються феномену організації мурашківців-сїонїстів дає підстави стверджувати, що історіографія з цього питання включає незначний обсяг матеріалів. Перш за все, це дослідження, написані науковцями у радянський період, які носять пропагандистський, «антисектантський характер». Тут варто відзначити статтю М. Медяника [13]. Серед публікацій наукового характеру варто відмітити дослідження Болеслава Камейші [10, 11]. Деякі аспекти культурної практики та організаційної структури організації розкривалися також в працях Ф.Федоренка, Ф.Гаркавенка, В.Любашенко [9, 12, 19]. По-друге, це дослідження сучасних українських істориків. Серед них слід відмітити публікації Р.Скакуна, у яких дається нарис сучасного мурашківського руху й звертається увага на його найхарактерніші особливості [17, 18]. По-третє, праці написані зарубіжними дослідниками. Так, діяльність та сучасним станом організації мурашківців зацікавила польська дослідниця Юстина Хмелевська [20]. Авторка висвітлює організацію життя, побуту й релігійного культу сїонїстів-мурашківців на сучасному етапі.

Виклад основного матеріалу: Організація євангельських християн святих сїонїстів виникає на початку 30-х років ХХ століття на ґрунті п'ятидесятництва. Її специфічні особливості у значній мірі пов'язані з церковним устроєм, у створенні якого мурашківці-сїонїсти, як і більшість п'ятидесятницьких церков, виробили свої норми, правила та структуру.

При виникненні подібних релігійних утворень, особливе значення приділяється лідерам-засновникам. Вони самоототожнюються з «високою місією», завдяки цьому ототожненню почувають себе обраними серед обраних, що виявляється в гіперактивній місіонерській діяльності, яка дає почуття особливого смислу, повноцінності життя. Духовний лідер «як лікар повинен лікувати хворих членів і цілювати словом Божим» [8, с.12].

І.Мурашко вважав, що «найбільша справа – бути служителем Христовим, бо він представляє Христове посольство на землі, ... він відкриває божественні плани людям, сповіщаючи вічне життя і закликаючи людей по Слово Божому. ... він є світлом і оком для людей.» [10, с. 99-100]. Крім того, проповідник має бути «непорочним перед Богом і бездоганим перед людьми» [10, с. 99].

Засновниками організації євангельських християн святих сїонїстів стали Іван Мурашко та Ольга Кирильчук.

Повернувшись на Батьківщину у 1925 році, І.Мурашко розгортає проповідницьку діяльність як баптист, а також «організовує філію секти «Дослідники Святого Письма» на території Полісся та займається місіонерською діяльністю аж до кінця 1931 року. Як пояснював Мурашко: «Відчував у собі велику «палаючу» потребу повчання».[1, арк.137.] Це підштовхує І.Мурашка до створення власної організації. Як він сам задує: «не бажаючи бути тільки наглядачем за справами філії секти «Дослідники Святого Письма», я вирішив організувати свій Храм – Церкву Божу, вивчаючи духовних проповідників. Керував навчанням та більше навчався сам».[1, арк.137.]

В той же час на Поліссі пропагували ідеї п'ятидесятництва Ольга Кирильчук разом зі своєю помічницею «Сарою». Їх проповіді швидше доходили до сердець слухачів. Авторитет О.Кирильчук як проповідниці був значно вищим, ніж авторитети багатьох проповідників-чоловіків. Проте суспільство та офіційна церква сформували стійку думку, що духовними проповідниками повинні бути лише чоловіки. Призначення ж жінки – доглядати дітей і чоловіка; жінка не може бути і не має права пропагувати будь-що, тим паче «вчити» чоловіків.

Наприкінці грудня 1931 р. в с. Ольшани, що в Білорусії, відбулася доленосна зустріч Івана Мурашко та Ольги Кирильчук, ідейним натхненником у цьому тандемі стає О. Кирильчук, а І.Мурашко лише виконавцем.

Правда, О.Кирильчук, як жінка не могла дати своє ім'я новоствореній релігійній організації все з тих же причин – жінка не сприймалась як духовний провідник. Тому ця організація отримала назву – мурашківців за ім'ям її співзасновника Івана Мурашко. У всіх історичних джерелах О.Кирильчук відводиться другорядна роль, як «жертви». Але, опрацьовуючи архівні матеріали, ми вважаємо, що саме вона є тією доленосною особою, завдяки якій було створено релігійну організацію.

І.Мурашко та О.Кирильчук стають харизматичними лідерами, а створена організація поступово набирає харизматичного спрямування.

Як харизматичні лідери, вони щиро вірили у спасенну місію, вважаючи себе посланцями Бога на землі. Так, у одному зі своїх одкровень Ольга Кирильчук проголосила, що Іван Мурашко «зісланий народу як Ангел Союзу («Ангел Завіту»)... він є «пророком Іллею», якого Бог зіслав на землю... для попередження людства про близький прихід Христа.» [1, арк.139, 142]. Сама ж Ольга Кирильчук стає «Матір'ю Примирення» [1, арк. 142], «Матір'ю Слави», «Матір'ю Сіону», тобто «Завітом Бога з людьми» [2, арк.8-9]. Вони стали ключовими фігурами в сприйнятті віруючими «нової релігії».

Від'їжджаючи за кордон, І.Мурашко та О.Кирильчук заповіли керівництво організацією сину «Матері Сіону» - Кирильчуку-Корнійчуку Михайлу Михайловичу, якого проголосили Верховним Святим Повелителем над керівництвом організації і якому всі повинні беззаперечно підкорятися [5, арк.21]. Він також був призначений наступником пророка і керівником організації. У керівництві організацією йому допомагали апостоли, призначені засновниками. З цього часу організація мурашківців-сіоністів з харизматичної поступово перетворилася на авторитарно-апостольську.

Наступним керівником організації стала Л. Ушенко. Вона не могла стати і не була харизматичною особистістю, але жадоба до влади і керівництва іншими людьми для неї мало дуже важливе значення. Для обґрунтування своєї керівної ролі, вона взяла на виховання внучок засновниці організації О.Кирильчук і запевняла, що «через цих дітей я розмовляю з Богом, через них я з'єднана із серцем Христа, тому вони мене назвали «Матір'ю Святої Слави»» [7, арк. 45].

В пропаганді віровчення та формування організації лідерам допомагали 12 «апостолів» на чолі зі старійшиною, що іменувалася «правителем Сіону», та апостольські учні. Ця ідея формувалася у І.Мурашко під впливом різних віровчень. Так, вона частково була запозичена із вчення В.Фетлера. Проте, основну суть цієї ідеї він почерпнув із віровчення молокан і духоборів, перебудовуючи на заробітках у Сибіру: «вісімнадцятирічним хлопцем виїхав на Сибір, повернувся і знову виїхав.» » [1, арк.136 зв.]. Так, у культурі молокан, «з одного боку, велику роль відіграють старці, які визначають суспільну думку общин і приймають безапеляційне рішення з усіх питань, а з іншої, офіційним органом общини є 11 «апостолів на чолі з суддею.» [12, с.337]. Ідея апостольства характерна і мормонам – Церкві Ісуса Христа святих останніх днів, що виникла в США і з діяльністю якої, можливо, був знайомий І.Мурашко. Очолює церкву мормонів президент, він же «пророк» і «провидець», що має необмежену владу та управляє за допомогою 12 апостолів і 70 помічників. Отже для пропаганди своїх ідей в 1932 р. в селі Воскодави на Рівненщині під час «з'їзду», І.Мурашко призначає «правителя Сіону», 12 апостолів і 10 їх учнів.

Про проповідницьку діяльність перших апостолів, журнал «Таємний детектив»повідомляє: «12 призначених ним апостолів і 10 учнів проходять окраїнами і сповіщають, що прийде царство Христа на землі, вони закликають до каяття і до того, щоб люди схаменулися. «Назустріч Христу» - девіз секти. [11].

Велику роль зіграли апостоли та їх учні і при формуванні Сіону, закликаючи прихильників зібратися разом, побудувати царство Христове і дочекатися другого пришестя Ісуса Христа.

«Пророк Ілля» місцем Нового Єрусалиму обирає хутір Зареччя біля села Бережниця Сарненського повіту на Рівненщині. І.Мурашко і О.Кирильчук було придбано більше 200 гектарів землі, а також декілька будівель, де почали заснування так званого «сіону».

У 1936 – 1937 рр. більше 100 сімей, близько 500 чоловік - членів організації, із різних районів Західної Білорусії і України розпродали свої господарства, землю, рушили будувати «Новий Єрусалим», згідно наказу І. Мурашко і О. Кирильчук. «Земний» Сіон формувалася за принципом комуні (теократичної общини) з чітким ієрархічним підпорядкуванням. Так, віруючі підпорядковувалися апостолам, апостоли в свою чергу – І.Мурашко. Найбільшою чисельності община досягла – 700 членів [4, арк.25].

Після від'їзду засновників організації за кордон значимість та авторитет апостолів зрости. Вони не лише допомагали управляти організацією, а й здійснювали пропагандистську і агітаційну роботу серед населення.

Новий етап активності у діяльності апостолів розпочинається у 1946 році, коли до керівництва організацією приходять Любов Ушенко. За завданням «Матері Слави», апостоли розгортають активну діяльність з відродження організації мурашківців-сіоністів. На відміну від централізованої організації та «Сіону», створених І.Мурашко та О.Кирильчук, Л.Ушенко акцент у відновленні організації робить на формування осередків за місцем проживання прихильників. На території Західної України та Білорусії було сформовано – шість «сіонів», якими керували «нові апостоли», призначені «Матір'ю Слави». Такими «сіонами» були:

1. Дубровицький «сіон» - керівник Сидоришин Костянтин, що проживав на залізничній станції Дубровиця, Дубровицького району, Ровенської області, апостол «Петро».
2. Волинський «сіон» - керівник Дзюбок Дмитро Петрович, 20 років, житель села Гута Грушевська Сосновського району, Ровенської області, апостол «Павло».
3. Ковельський «сіон» - керівник Василюк Андрій Степанович, 17 років, що проживав в селі Бережниця Маневицького району, Волинської області, апостол «Матвій».
4. Мотольський «сіон» - керівник Палто Никифор, святе ім'я «Іоан», 48 років, житель с. Мотоль Яновського району Пінської області.

5. Брестський «сіон» - керівник Дмитро (прізвища не знаю), у віці приблизно 50 років, апостол «Яків».

6. Косовський «сіон», Пінської області – керівник Янчук Моїсей (арештований в 1948р.), апостольське ім'я «Моїсей». Також в цьому ж «сіоні» апостолом був Шупеник Костянтин [7, арк.41-42].

З ініціативи Л.Ушенко, для більш ефективного контролю за релігійною організацією, було створено орган – «Рада секти». Він не тільки контролював діяльність членів, а й карав. Це був свого роду каральний орган, що почав діяти з 1948 року. Сама Ушенко розповідає це так: «Для вирішення тих чи інших питань, при секті в 1948 році мною була створена, так звана «Рада секти» [7, арк.62].

«Раді Секти» надавалося право вирішувати питання стосовно осіб, які порушують ту чи іншу заповідь, аж до виключення із організації. Учасники цієї «Ради» мали право карати і дітей, за непослух .

Про це Л. Ушенко говорить: «Якщо діти здійснили той чи інший проступок, встановлені також покарання: дається кілька діб посту («це означає їсти один раз на добу ввечері»), чи утримання у підвалі (це покарання діти називали «тюрмою» [7, арк.109]; у виключних випадках дається декілька різок». [7, арк.64]

Крім того, «Раді секти» надавалося право вирішувати питання матеріальної допомоги членам секти бідного стану, багатодітним, а також особам, що знаходяться в ув'язненні із засобів і наявного жертвоприношення». [7, арк.64]

В організаційній структурі церкви ЄХСС заслуговує на увагу інститут дяконис. «Дякониса» розуміється як «помічниця», «прислужниця». Церковний чин дяконис виникає в III столітті для того, щоб у церкві існували посередники між чоловічим кліром та жіночою частиною громади, оскільки дякониси для дотримання благопристойності допомагали при хрещенні жінок, були присутні при приватних бесідах жінок зі священнослужителями, доглядали за хворими християнками, стежили за порядком на жіночій половині храму, були керівницями вдів і дів.

Дякониси у організації мурашківців-сіоністів вели активну роботу серед віруючих жінок, займалися матеріальним забезпеченням громади, здійснювали контроль над життям віруючих, відвідували їхні домівки.

Найбільш знаною дяконисою початкового періоду діяльності організації була «Сарра» - Праскеда Волковець, яка допомагала проповідувати Ользі Кирильчук ще до об'єднання з Іваном Мурашко.

Інститут дяконис у міжвоєнний період дещо втрачає своє значення, однак у період «Другого зову» знову набирає сили. Так, важливу роль у розповсюдженні віровчення відіграла «дякониса Славина» - Анастасія Ковальчук, яка після арешту Л.Ушенко в 1949 році взяла на себе не тільки опіку над внучками Ольги Кирильчук - Валею й Марією, а й керівництво «Сіону».

У кожній релігійній общині для її нормального функціонування акцент робиться на молодь. Організація мурашківців-сіоністів не виняток. У 1950 році з дітей крайських сіоністів було створено молодіжну організацію «Воїнство Христове», яку спочатку очолювали Кирильчук Марія та Кирильчук Валентина, які при «краві» вважалися «святими». Пізніше вони призначили начальником «воїнства Христового» Петра Сидоришина, присвоївши йому звання «молодшого лейтенанта» та надавши святе ім'я «Оргін». Молодіжна організація складалася з 20 дітей, віком від 7 до 15 років. Для учасників «воїнства Христового» (інакше цю організацію в організації називали ще «школою воїнів Христових») П.Сидоришин виготовив і видав паспорти, як документ, що підтверджував належність до організації. Цей вчинок він пояснив так: «щоб органи Радянської влади знали, що в нашій організації є «Христове воїнство»» [6, арк.210]. Крім того, були запроваджені пагони з чорного сукна з двома жовтими нашивками та нагрудні знаки.

Основним обов'язком було дотримання конспірації і суворої дисципліни. Все це у післявоєнного молодого покоління викликало романтичні почуття своєї важливості у причетності до ніби-то таємничості відносин. Крім підлітків, до «школи» «Воїнства Христового» потягнулись і діти. Там вони заучували вірші і псалми релігійно-містичного змісту з підтекстом на сучасність.

Виступаючи як «група особисто віруючих і відроджених», організація мурашківців-сіоністів практикувала сувору моральну дисципліну, яка підтримувалася не тільки самими віруючими, а й керівниками. У даній організації були чітко визначені обов'язки і права як керівників, так і рядових її членів, навіть проживання їх було розділеним.

Важливе значення для об'єднання прихильників організації відіграють спільні дії, обряди, а також взаємна підтримка не тільки моральна, а й матеріальна. Для навіювання єдності, невідворотного зв'язку з організацією, причетності до сакрального, творці Сіону, облаштували жертвник, куди члени общини зносили пожертву «Батьку Сіону» та «Матері Сіону» - гроші, харчі, одяг. За свідченням Михайла Кирильчука-Корнійчука «був збудований із землі «жертвник», на якому членами організації здійснювалося «принесення жертви Богу... - приносилися свої домашні речі – плаття, одяг, нігті, зрізані на руках і волосся з голів чоловіків після стрижки, нутрощі тварин і таким чином спалювали всі перераховані предмети» [4, арк.67]. Жертвоприношення передбачало внесення грошей, будь-яких продуктів харчування і найрізноманітніших речей. «Бог приймає в жертву все», – говорив Мурашко. Кожен член організації обов'язково повинен здійснювати жертвоприношення, інакше його настигне кара Божя. «Чим більше ви пожертвуєте Богу, тим кращим буде Ваше життя на тому світі», - заявляв на другому з'їзді І.Мурашко . [9, с.43]. Цих вимог дотримувалася й Любов Ушенко.

Всі керівники організації мурашківців-сіоністів вважали за необхідне дотримуватися фіксованого членства: кожен віруючий приймався в індивідуальному порядку.

Релігійна община здійснювала повсякденну і досить сильну дію на поведінку її членів, схвалюючи і санкціонуючи одні форми поведінки та засуджуючи і відкидаючи інші. У повсякденному житті на членів общини мурашківців накладалися певні обмеження і заборони, а також вимагалось чіткого виконання правил поведінки. Зокрема, вони не мали права: вбивати людей, птахів і тварин, вживати в їжу м'ясо. Чоловіки не повинні брити бороду і носити на голові довге волосся. Також заборонялося говорити нецензурні слова, вживати алкоголь і курити тютюн чи цигарки. Щодо жінок-сіоністок, то вони були зобов'язані завжди носити хустку на голові, не знімаючи її ні в якому разі перед чоловіком, а також вони повинні носити плаття з довгими спідницями, а зверху обов'язково, щоб був фартух. Працювати в суботу та неділю також суворо заборонялося [Див.7, арк.48]. Ці дні необхідно присвячувати молитвам і спілкуванню з Богом.

Висновки. Аналізуючи формування церковного устрою організації євангельських християн святих сіоністів, стверджуємо, що І.Мурашко і О.Кирильчук створили харизматичну організацію, яка поступово перетворилася на авторитарно-апостольську. У своїй діяльності, внутрішньому житті та обрядовості вона опиралася на авторитет керівника, який визначався походженням та кровним зв'язком з засновниками. Замити вона починає набирати рис проповідницької.

З приходом до керівництва Любові Ушенко все кардинально змінилось. Організація перетворилася на екстатичну. Її особливістю стало те, що Л. Ушенко вимагала від adeptів «своєї» організації доведення себе до релігійного екстазу. Таким чином єдиновірцям нав'язувалася віра в реальне, відчутне спілкування з Духом Святим, отожднення екстатичних переживань з діями Святого Духу.

Джерела та література

1. Державний архів Рівненської області. (далі - ДАРО), - Ф-Р-32, Оп.1, Спр.4722.
2. ДАРО, - Ф.33, Оп.1, Спр.7262.
3. ДАРО, - Ф-Р-2771, Оп.2, Спр.534.
4. ДАРО, - Ф-Р-2771, Оп.2, Спр.2243.
5. ДАРО, - Ф-Р-2771, Оп.2, Спр.2912.
6. ДАРО, - Ф-Р-2771, Оп.2, Спр.3377.
7. ДАРО, - Ф-Р-2771, Оп.2, Спр.4455.
8. Воронаев И.Е. О служителях в Церкви Христовой. // Евагелист. – 1928. - № 5. – С.12-19.
9. Гаркавенко Ф. П'ятдесятники та їх віра. / Ф.Гаркавенко. – К.: Політвидав України, 1966. – 80 с.
10. Камейша Б. И. Религиозная секта евангельских христиан святых сионистов и ее реакционная сущность. Диссертация... кандидата истор. наук, Минск: Институт искусствоведения, этнографии и фольклора АН БССР, 1971. — 285 с.
11. Камейша Б. И. Кто такие мурашковцы. / Б.И. Камейша.— Минск: Беларусь, 1970. — 39 с.
12. Любашенко В. Історія протестантизму в Україні: курс лекцій. / В.Любашенко. – Львів: Просвіта, 1995. – 350 с.
13. Медяник М. Хто такі сектанти-мурашківці // Атеїст Ровенщини. — 1958. — № 1. — С. 31-36.
14. Мельник В.И. Эволюция современного пятидесятничества. /В.И.Мельник. – Львов: изд-во при Львовском университете издательского объединения «Вища школа», 1985. – 160 с.
15. Мурашко І. Что запрещает и что повелевает слово Божие. Свидетельство о крещении духовном. /І.Мурашко. – Нью-Йорк, 1922. – 126 с.
16. Новий Распутін на Поліссі. // Таємний детектив. – 1933. - №26.
17. Скакун Р.Л. Євангельські християни святі сіоністи: особливості життя й побуту // Українське релігієзнавство. – № 55 (2010). – С. 148-157;
18. Скакун Р.Л. «Новий Єрусалим» Івана Мурашка: сектантська комуна на Поліссі. // Історія релігій в Україні і світі: збірник наукових праць. Серія «Історичне релігієзнавство». – Острого: Видавництво НаУОА, 2010. – Вип. 3. – С. 215-225.
19. Федоренко Ф. Секты, их вера и дела / Ф.Федоренко. – М.: Политиздат, 1965. - 360 с.
20. Chmielewska Justyna. Święta krew, święty czas, święci ludzie. Historia i mitologia Ewangelicznych Chrześcijan Świętych Syjonistów (Muraszkowców). — Warszawa: Neriton, 2009. — 178 s.

УДК 94(477.83-25):[061.2.015-051:334.7]"1920/1930"

А. Безсмертний

ВЗАЄМВІДНОСИНИ СОЮЗУ УКРАЇНСЬКИХ КУПЦІВ ІЗ УКРАЇНСЬКОЮ КООПЕРАЦІЄЮ У 1920-Х-1930-Х РР. XX СТ.

Досліджено питання взаємовідносин Союзу Українських Купців із українською кооперацією впродовж міжвоєнного періоду. Простежено причини конкуренції українських приватних купців із представниками кооперативного руху у сфері торгівлі. Розкрито ставлення представників української кооперації до українських купців та напрямки співпраці останніх із кооперацією.

Ключові слова: Львів, міжвоєнний період, українська кооперація, Союз Українських Купців.

Investigated the question of mutual relations of Union of Ukrainian Merchants with ukrainian cooperation during inter war period. Reasons of competition of the ukrainian private merchants are traced with the representatives of cooperative motion in the field of trade. Attitude representatives of Ukrainian cooperation toward the ukrainian merchants and directions of collaboration of the last are exposed with cooperation.

Keywords: Lviv, inter war period, Ukrainian cooperation, Union of Ukrainian Merchants.